

KÄLLKRITIK & KRIG
- Propaganda, desinformation och löper

10. okt. 2024
Asbjørn Slot Jørgensen
asbslot@dmu.dk
+45 2175 2125

MEDIERNES (AF)MAGT OG DEMOKRATISKE ROLLE I UDENRIGS- OG SIKKERHEDSPOLITIK

Asbjørn Slot Jørgensen
Roger Buch
Danmarks Medie- og Journalisthøjskole

1

<https://www.tomrosenstiel.com/essential/the-elements-of-journalism/>

REVISED AND UPDATED 10th EDITION
BILL KOVACH & TOM ROSENSTIEL

THE ELEMENTS OF JOURNALISM
What Newspapers Should Know and the Public Should Expect

It must serve as an independent monitor of power
Journalism has an unusual capacity to serve as watchdog over those whose power and position most affect citizens. It may also offer voice to the voiceless. Being an independent monitor of power means "watching over the powerful few in society on behalf of the many to guard against tyranny," Kovach and Rosenstiel write.

2

3

NORDISKE MAGTUDREGNINGER = DEMOCRACY AND POWER STUDIES

MAGT OG DEMOKRATI I DANMARK

DEMOKRATI OCH MAKT I SVERIGE

Makt og demokrati

1998-2002

4

FORANDRING OG KONTINUITET I DANSK UDENRIGS- OG SIKKERHEDSPOLITIK

- **Neutralitetslinjen** fra nederlaget i 1864 indtil 2. Verdenskrig
- **Alliancelinjen** fra 1949: NATO
- **Aktivismelinjen** fra 1991 - Murens fald og opløsningen af Sovjetunionen
- Karikaturkrisen udstillede i 2006 småstatens sårbarhed
- Tegn på overanstrengelse efter rækken af krige 1990-2021: Golfkrigen, Bosnien, Kosovo, Afghanistan, Irak...
- Oplæg til genovervejelse og **moderering** af strategien med Takstøe-rapporten i 2016: "Vejen frem for Danmarks interesser og værdier bør være en interessebaseret udenrigspolitik, der – med afsæt i Danmarks strategiske orientering – **fokuserer og samler kræfterne** der, hvor der står mest på spil, og hvor Danmark kan gøre en reel forskel. (Takstøe-Jensen, 2016: IX)"
- **Aktivismelinjen** fortsætter/genoptages øjensynligt 2022-2023 med reaktionerne på krigerne Rusland-Ukraine og Israel-Gaza

5

(UFORANDRET) TOPSTYRING AF UDENRIGS- OG SIKKERHEDSPOLITIK

- **Grundloven** giver regeringen en særlig rolle i udenrigs- og sikkerhedspolitik
- **Udenrigspolitisk Nævn** og **Europaudvalget** skal give Folketinget større rolle, sikre inddragelse og samarbejde
- Men i praksis er udenrigspolitik (top)styret af **regeringen** - med fodnotepolitikken 1982-1988 som undtagelse.
- Den uvildige udredning af dansk krigsdeltagelse i Kosovo, Irak og Afghanistan understreger eksempelvis:

"Danmarks konkrete bidrag til militære operationer **formes** snarere end de **besluttes**. De er resultatet af længerevarende processer, hvor både beslutningen om at bidrage og beslutningen om indholdet i det militære bidrag formes af centrale ministre, embedsmænd og repræsentanter for Forsvaret i dialog med alliancepartnere, væsentligst USA ..."

Regeringens information til og dialog med Folketinget foregår i høj grad ud uformelle kanaler som kontakter mellem centrale ministre og partiledere og orientering af kredsen af forsvarfsrigspartier. Regeringen har en minimalistisk informationspraksis over for Det Udenrigspolitiske Nævn, hvor Nævnet gives den information, som det skal ifølge grundloven. Regeringen rådfører sig typisk med Det Udenrigspolitiske Nævn sent i processen i forbindelse med de beslutninger, som kræver Nævnets inddragelse." (Mariager og Wivel, 2019: 22-23)

6

ÆNDRERE VILKÅR FOR UDENRIGSJOURNALISTIK

- **Mere og bedre:** Teknologien gør det muligt at skaffe information fra og distribuere hurtigt over hele kloden.
- **Mindre analyse, mindre tilstedeværelse:** Økonomisk krise hos medierne gør ud over det internationale stof. Der er skåret hårdt.
- **Monopolet er væk:** Borgerne kan selv skaffe sig viden om globale emner - fra hele verden, i medier eller direkte. Mængden af misvisende materiale og misinformation er enorm og voksende. Det skaber større behov for uafhængig, kritisk og høj kvalitets mediedækning.
- **Og stadig samme gamle udfordringer:** Udenrigs- og sikkerhedspolitik indbyggede hemmelighedskræmmeri gør kritisk journalistik vanskelig. Bred politisk konsensus gør kritisk journalistik vanskelig. Topstyring fra regeringer gør afhængighed af officielle kilder stor.

7

FIRE CASES

- 1) Mediernes dækning af Rusland, herunder situation i Arktis
- 2) Mediernes dækning af Kina
- 3) Mediernes dækning af krigen i Ukraine
- 4) Mediernes dækning af krigen i Gaza

8

RUSLAND – 2015 OG 2018 – 2021-2024

2015 og 2018:

- Masser af Rusland = meget god journalistik + Rusland overalt
- Putin, Putin, Putin. Konflikt og "Rusland 1"
- Ubalanceret. Vestlig synsvinkel. Kun få russiske kilder, og kun elite-kilder.
- Dobbeltmoral. Forskellige målestokke.

2021:

- Covid-vaccine - - Navalnyj - - Nord Stream 2 - - Klima - - og lidt Ukraine
- Ellers det samme, bare i mindre omfang

2024:

- Ukraine, Ukraine, Ukraine. NATO, Finland, Estland, Tucker, Trump. Arktis.
- Forsvundet er: Covid, (Navalnyj), Nord Stream 2, Klima.
- Historisk dårlige arbejdsforhold for journalistik om og i Rusland.

9

RUSLAND – 2015 OG 2018

- Masser af Rusland = meget god journalistik + Rusland overalt
- Putin, Putin, Putin. Konflikt og "Rusland 1"
- Ubalanceret. Vestlig synsvinkel.
- Kun få russiske kilder, og kun elite-kilder.
- Dobbeltmoral. Forskellige målestokke.

10

RUSLAND – 2021

- Covid-vaccine - - Navalnyj - - Nord Stream 2 - - Klima - - og
- Ellers det samme, bare i mindre omfang

11

RUSLAND – 2021-2024

2024:

- Ukraine, Ukraine, Ukraine. NATO, Finland, Estland, Tucker, Trump. Arktis.
- Forsvundet er: Covid, (Navalnyj), Nord Stream 2, Klima.
- Historisk dårlige arbejdsforhold for journalistik om og i Rusland.

12

KINA

- **Omfattende dansk mediedækning** - i 2015 næsten lige så stor som dækningen af Rusland
- **Indholdsmæssigt Skærbillede 2024-10-10 kl. 07.42.07.png** dækning af mange sider af det kinesiske kommunistparti
- **Byggede i 2015 på korrespondenter i landet eller regionen + stringers**
- **Mange reportager, nyhedsanalyser og baggrundstikler**
- **Siden 2015 er antallet af korrespondenter faldet.** Det er blevet vanskeligere at få visum – eksperter problematiserer: "Det bliver meget big, bad weird China. Men Kina er jo et sfæreligt stort og modsatningsfyldt land og helhedsgivende mere end bare kommunistpartiet. Men de nuancer og historier får man ikke, fordi man ikke har journalister, der bor og færdes ude blandt kineserne... Og hvis man forsøger at dække Kina udefra, er der en tendens til stereotyper og klischeer omkring Kina."
- **Det er særligt udfordrende i et lukket autokratisk land, hvor magtforholdene er utilgængelige, og hvor vestlige journalister savner netværk ind i staten og partiet:**
 "Derfor er den eneste måde, du reelt kan verificere oplysninger på, at gå ud og bruge dine øjne. Og så skrive om, hvad du ser."
- **I 2015 desuden begrænset fokus på menneskerettigheder og autokratisk styreform.**
- **I takt med en stigende rivalisering mellem USA og Kina og de vestlige landes mere kritiske tilgang til Kina, er der stigende fokus i medierne på de problematiske forhold i Kina.**
- **Dækningens omfang afspejler ikke, at Kina er verdens næststørste økonomi, og en kommende militær supermagt, hvor der forventes supermagtrivalisering med USA. Dækningen af USA er massivt større end dækningen af Kina.**

13

NÅR DANMARK ER I KRIG?

Abstrakt 1: Den afbalancerede dækning
 Den danske mediedækning af den kinesiske økonomi og teknologiske innovation er af høj kvalitet, men den danske dækning af den kinesiske politik og de kinesiske menneskerettigheder er mere begrænset. Dette afspejler den danske mediedækning af Kina som helhed. Den danske mediedækning af Kina er af høj kvalitet, men den danske dækning af den kinesiske politik og de kinesiske menneskerettigheder er mere begrænset. Dette afspejler den danske mediedækning af Kina som helhed.

Abstrakt 2: Den afbalancerede dækning
 Den danske mediedækning af den kinesiske økonomi og teknologiske innovation er af høj kvalitet, men den danske dækning af den kinesiske politik og de kinesiske menneskerettigheder er mere begrænset. Dette afspejler den danske mediedækning af Kina som helhed.

Abstrakt 3: Den afbalancerede dækning
 Den danske mediedækning af den kinesiske økonomi og teknologiske innovation er af høj kvalitet, men den danske dækning af den kinesiske politik og de kinesiske menneskerettigheder er mere begrænset. Dette afspejler den danske mediedækning af Kina som helhed.

"I vores optik har de hjemlige mediers dækning af de seneste års danske krigsindsatser samlet set haft en tendens til at være for kritisk."

14

UKRAINE

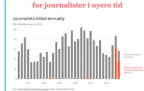
- I dækningen af krige ses tendens til brug af både:
 - * forstørrelsesglas (Informationer, begivenheder, og tolkninger i Ukraines favør) og
 - * formindskelsesglas (Informationer, begivenheder, og tolkninger i Ruslands favør)
- Især i krigens start stort medløb på Vestens og Danmarks fortælling om et isoleret Rusland, som verden står samlet imod. Mens virkeligheden var, er at Vesten er isoleret i kampen imod Rusland og mange lande er neutral eller samarbejder med Rusland – fx Indien om køb af olie.
- Opinionen i mange lande uden for vesten er præget af sympati for Rusland og jussing i Ukraine til USA og de gamle kolonimagter.
- Meget lidt om konfliktløsning, mægling og forhandling.
- Regeringens linje "Ukraines krig er vores krig" følges af medierne – men er det ikke også OK?
 - **Grundlæggende: invasionskrig med massiv militær overmagt.**
 - 2 års konstante bombninger, ødelæggelse af infrastruktur, udmattelses-strategi.
 - Nogle vil sige: Medierne skal sympatisere med de svage, med ofrene, vise rædsler og lyspunkter.

15

ISRAEL-GAZA

- Men hvorfor dækkes Israel-Gaza så på en anden måde end Ukraine?
- **Grundlæggende:**
 - **Invasionskrig med massiv militær overmagt.**
 - Er helt års konstante bombninger, ødelæggelse af infrastruktur, udmattelses-strategi.
 - Medierne skal kontrollere magt(misbrug), være de svages og ofrenes taler, vise både rædsler og lyspunkter.
 - Massakre i Bujfa dækkes intensivt – men hvad med mulige massakrer og krigsforbrydelser i Gaza?
 - Ødelæggelse af infrastruktur – veje, vandforsyning, boliger – velokumenteret også på Vestbredden.
 - Nægtelsen af adgang for nødhjælp?
 - Meget stor forsigtighed hos medier og journalister – fordi krigen er dybt politiseret – forsigtighed bliver til Israels fordel – og en underbygning af den danske regerings pro-israelske linje.

16

SÆRLIGT DANSKE MEDIETENDENSER VI HAR PEGET PÅ?

- NEJ, ikke bare dansk - efter alt at dømme universelle konklusioner. Desværre.
- Erfaringer og forskning fra Norge, Sverige, internationalt – og historisk
- Måske værre i nogle lande (fx USA hvor man diskuterer mediernes eskalerende tendens)

17

AFSLUTNINGSVIS ET PAR ORD OM BORGERNE

- Borgere er afhængige af nyhedsmedier for at få information af høj kvalitet om andre lande, international politik og særligt udenrigs- og sikkerhedspolitik
- Borgernes nye medievaner over de seneste 25 år betyder, at færre bruger og betaler for aviser
- Borgere har i høj grad individuelt kuraterede interesserfærer, som dog også styres af tech-giganternes algoritmer
- Borgere følger mere med i nationale forhold end i lokale og internationale forhold
- Yngre danskere følger mere med i internationale forhold end ældre borgere
- Under folketingsvalg fylder internationale forhold relativt lidt for borgere sammenlignet med hovedtemaerne velfærd og økonomi, og fylder endog mindre end siderne om klima og flytninge-indvandrere
- Det gælder også valg i 'krigsår' som 1988 (atom-valget), 2001 (11.september) og 2022 (Ukraine)
- Mediedækningen under folketingsvalg har på samme måde en lav prioritering af internationale forhold

18

KONKLUSIONER, 1

- Udenrigs- og sikkerhedspolitik er *high politics* – spørgsmål om staters overlevelse, velfærd og suverænitæt - og netop denne vigtige politik er på grund af hemmelighedskræmmeri, topstyring fra regeringerne og politisk konsensus karakteriseret ved en mindre kritisk journalistisk dækning.
- Regeringerne får stor mulighed for at styre offentligheden, som det mest eksemplarisk er sket med de danske krigsdeltagelser, men også under med skiftene i tilgangen til Kina og Rusland og senest i Israel-Gaza krigen.
- Medierne er ikke nær så kritiske i dækningen af udenrigs- og sikkerhedspolitik, som i indenrigspolitikken.
- Både borgere og beslutningstagere får derfor et svækket videns- og beslutningsgrundlag, med fare for forkerte valg eller svage policies. Udenrigspolitiske problemer og løsninger bliver ikke trykprøvet i åben, mangfoldig og kritisk demokratisk samtale.

19

KONKLUSIONER, 2:

- Medierne formår ikke at bidrage optimalt til en åben, nuanceret og kritisk demokratisk offentlighed om udenrigs- og sikkerhedspolitik.
- Men skyldes det strukturelle forhold - eller kunne medierne selv gøre det bedre? ...
- Ja, det skyldes strukturelle forhold, men medier kan gøre det bedre....

20

21

HVAD ER DER BRUG FOR I MAGTUDREDNINGEN 2.0?

- Meget!
- Magtudredningen 1.0 behandlede ikke mediernes rolle i udenrigs- og sikkerhedspolitik.
- Valgforskningen beskæftiger sig i det store hele ikke med mediernes rolle i forhold til internationale emner

Der er bl.a. brug for:

- Nye indholdsanalyser af mediedækningen af udenrigspolitikken, de seneste 5-10 år
- Nye undersøgelser af borgernes viden, holdninger og mediebrug om sikkerheds- og udenrigspolitik
- Nyt kvalitativt studie af mediernes betydning i udenrigs- og sikkerhedspolitikken.

22

23

PÅ VEJ:

Kvalitativt studie af mediernes rolle i den danske udenrigs- og især sikkerhedspolitik.

1. Interviews med politiske **beslutningstagere**: nuværende og tidligere ministre, partiers ordførere, MEP'er.
2. Interviews med **forskere** i forsvars- og sikkerhedspolitik
3. Interviews med **journalister** og redaktører, som arbejder med forsvars- og sikkerhedspolitik

Det vil primært være danske udenlandske informanter.

24

PÅ VEJ:

En empirisk undersøgelse af mediernes rolle i udenrigspolitik, som afdækker beslutningstagere, forskere og journalisters:

- 1) vurdering af styrker og svagheder i danske nyhedsmediers dækning af udenrigs- og sikkerhedspolitik, som danner baggrund for
- 2) beskrivelse af mediernes magt og afmagt i forhold til udenrigs- og sikkerhedspolitik og
- 3) vurdering af i hvilket omfang medierne udfylder deres rolle som medskabere af en åben, kritisk og kvalificeret offentlighed
- 4) vurdering af, om medierne dermed bidrager godt nok til at sikre kvaliteten af de udenrigs- og sikkerhedspolitiske beslutninger
- 5) bud på forbedringsmuligheder i mediedækningen.

I undersøgelsen bruges dækningen af landspolitik som sammenligning.

25

BIAS?

En empirisk undersøgelse af mediernes rolle i udenrigspolitik, som afdækker beslutningstagere, forskere og journalisters:

- 1) vurdering af styrker og svagheder i danske nyhedsmediers dækning af udenrigs- og sikkerhedspolitik, som danner baggrund for
- 2) beskrivelse af mediernes magt og afmagt i forhold til udenrigs- og sikkerhedspolitik og
- 3) vurdering af i hvilket omfang medierne udfylder deres rolle som medskabere af en åben, kritisk og kvalificeret offentlighed
- 4) vurdering af, om medierne dermed bidrager godt nok til at sikre kvaliteten af de udenrigs- og sikkerhedspolitiske beslutninger
- 5) bud på forbedringsmuligheder i mediedækningen.

I undersøgelsen bruges dækningen af landspolitik som sammenligning.

26

War Turns into Genocide

World witnessed Israeli brutality and racism
firsthand on mobiles

Social Media: 99% vs 1%

Artists joined the battle with **resistance art**
Memes, songs, paintings, poetry... filled the spectrum

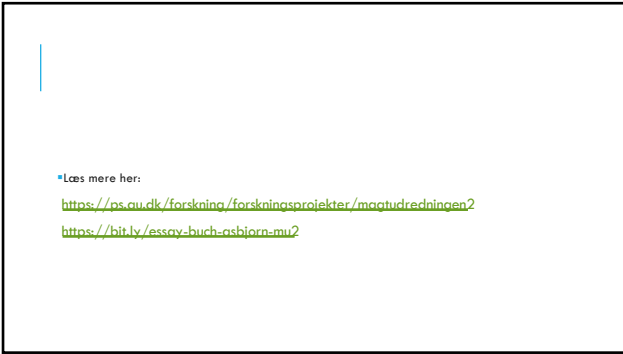

27

SPØRGSMÅL ?

- Asbjørn Slot Jørgensen
- rsbr@ctnetx.dk
- +45 2175 2125

28

•Læs mere her:
<https://ps.au.dk/forskning/forskningsprojekter/magtudredningen2>
<https://bit.ly/essay-buch-osbjorn-mu2>